

Maa- ja metsätalousministeriö
kirjaamo.mmm@gov.fi

Viite Lausuntopyyntö 20.12.2021, maa- ja metsätalousministeriö, VN/33265/2021

OIKEUSREKISTERIKESKUKSEN LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI ELÄIMISTÄ SAATAVISTA SIVUTUOTTEISTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA SEKÄ SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Hallituksen esitysluonnoksessa esitetään muutettavaksi eläimistä saatavista sivutuotteista annettua lakia. Esityksessä ehdotetaan myös muutettavaksi Harmaan talouden selvitysyksiköstä annettua lakia ja sakon täytäntöönpanosta annettua lakia. Eläimistä saatavista sivutuotteista annettuun lakiin ehdotetaan lisättävän uutena pakkokeinona sivutuotevalvonnan seuraamusmaksu. Ehdotuksen mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä laiminlyönneistä, joiden toteen näyttäminen olisi yksinkertaista eikä vaatisi tutkinnallisia toimia. Sivutuotevalvonnan seuraamusmaksu olisi esityksen mukaan 300–5000 euron suuruinen ja siitä säädettäisiin ehdotetun lain 62 a §:ssä. Ehdotuksen mukaan seuraamusmaksun voisi määrätä Ruokavirasto tai aluehallintovirasto. Seuraamusmaksun täytäntöönpanosta vastaisi Oikeusrekisterikeskus (ORK). Ehdotetun uuden seuraamusmaksun täytäntöönpanossa noudatettaisiin sakon täytäntöönpanosta annettua lakia (672/2002). ORK:n näkemyksen mukaan sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa on riittävät menettelysäännökset rahamääräisten seuraamusten täytäntöönpanosta. ORK:lla on jo vastaavia täytäntöönpanotehtäviä, sillä ORK huolehtii yli 40 erilaisen hallinnollisen seuraamus- tai rikemaksun täytäntöönpanosta.

Sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttaminen

Ehdotetun lain 62 a §:n sisältämän seuraamuksen täytäntöönpanotapaa koskevan lakiviittauksen lisäksi on tärkeää, että sakon täytäntöönpanosta annettua lakia on esitetty muutettavaksi siten, että lain soveltamisalaa koskevaan 1 §:n 2 momentin luetteloon sisällytettäisiin ehdotettu uusi hallinnollinen seuraamusmaksu.

Seuraamuksen vanhentuminen

Ehdotetun lain 62 a §:ssä on otettu hyvin huomioon seuraamuksen vanhentuminen eli seuraamusmaksu vanhenisi viiden vuoden kuluttua seuraamusmaksua koskevan lainvoiman saaneen ratkaisun antamispäivästä.

Seuraamuksen raukeaminen henkilön kuollessa

Ehdotetun lain 62 a §:n mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä myös luonnolliselle henkilölle. Ehdotetun lain 62 a §:ssä on otettu hyvin huomioon myös maksuvelvollisen kuoleman vaikutus täytäntöönpanoon, sillä pykälässä on säädetty, että seuraamusmaksu raukeaa maksuvelvollisen kuollessa. Säännös vastaa rikoslain 8 luvun 16 §:n 1 momentin säännöstä, jonka mukaan sakko raukeaa tuomitun henkilön kuollessa.

Seuraamusmaksun täytäntöönpanokelpoisuus

Ehdotetun lain 62 a §:n säännöskohtaisesta perustelusta ilmenee, että valvontaviranomaisen määräämä seuraamusmaksu olisi täytäntöönpanokelpoinen vain lainvoimaisena. Ehdotetun lain nojalla annettujen päätösten täytäntöönpanokelpoisuuden osalta noudatettaisiin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) säännöksiä. ORK pitää tärkeänä, että seuraamusmaksun täytäntöönpanokelpoisuus vain lainvoimaisena on todettu erikseen perustelutekstissä.

Seuraamusmaksun korottomuus

Ehdotetun lain 62 a §:n säännöskohtaisesta perustelusta ilmenee, että seuraamusmaksusta ei perittäisi korkoa. ORK pitää tärkeänä, että seuraamusmaksun korottomuus on todettu erikseen perustelutekstissä. Maininnalla on selventävä informatiivinen merkitys sekä maksuvelvollisille että maksuasioita käsittelevien eri viranomaisten henkilöstölle.

Valvontaviranomaisten tiedonsaantioikeus

Lakiesityksen 50 §:n 3 momentissa esitetään valvontaviranomaiselle tiedonsaantioikeutta sakkorekisteritietoihin. Säännöksen mukaan ”Ruokavirastolla ja aluehallintovirastolla on lisäksi salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta välttämättömät tiedot sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 46 §:ssä tarkoitettusta sakkorekisteristä tämän lain 62 a §:n mukaisen seuraamusmaksun määräämistä varten.”

Oikeusrekisterikeskus ei pidä kannatettavana lakiesityksen 50 §:n 3 momentin mukaista valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeutta sakkorekisteriin jäljempänä mainituin perustein. Oikeusrekisterikeskus esittää mainittua säännöstä poistettavaksi lakiesityksestä.

Lakiesityksen perusteluissa tiedonsaantioikeus sakkorekisteristä on katsottu tarpeelliseksi, jotta voitaisiin noudattaa kaksoisrangaistavuuden kieltoa eli varmistaa, ettei seuraamusmaksua määrätä sille, joka on samasta teosta jo tuomittu sakkorangaistukseen tuomioistuimessa. Oikeusrekisterikeskuksen näkemyksen mukaan valvontaviranomaiselle ei ole tarkoituksenmukaista säätää tiedonsaantioikeutta sakkorekisteritietoihin. Seuraamusmaksun määräämistä rajoittaa se, että seuraamusmaksua ei voida määrätä, jos teosta on kulunut yli vuosi (lakiehdotuksen 62 a §:n 4 momentti). Sakkorekisteriin tieto sakkorangaistuksesta päättyy vasta sen jälkeen, kun seuraamus on määrätty, joka usein tarkoittaa sitä, että seuraamuksen taustalla olevasta teosta on kulunut jo yli vuosi. Edellä mainitun perusteella Oikeusrekisterikeskus katsoo, että valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeutta sakkorekisteritietoihin ei ole tarpeen säätää.

Mikäli valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeus sakkorekisteritietoihin katsotaan edellä todetusta huolimatta tarpeelliseksi, niin Oikeusrekisterikeskus katsoo, että lakiesityksen 50 §:n 3 momentissa ja lakiesityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa on kuitenkin riittävän täsmällisesti määritelty tietojen saamiseen oikeutettu taho, luovutettavat tiedot ja tietojen käyttötarkoitus.

Seuraamusmaksun vaikutukset ORK:lle

Ehdotetun lain on tarkoitus tulla voimaan keväällä 2022, eikä seuraamusmaksuja määräytyisi koko vuodelta 2022. Esitysluonnoksessa on myös arvioitu, että lain soveltamisen alkuvaiheessa painottuu neuvonta ja toimijoiden ohjeistaminen ja tästä syystä seuraamusmaksuja ei juuri määrättäisi. Ruokaviraston alustavan arvion mukaan seuraamusmaksuja määrättäisi kirjanpitorikkeistä noin 10 vuodessa, haaskapaikan rekisteröinnin laiminlyönneistä 5–10 vuodessa ja ilmoitusvelvollisuuden tai hyväksymisen hakemisen laiminlyönneistä noin 5 vuodessa. Mikäli seuraamusmaksujen määrä jäisi esitetyllä tavalla vuositasolla yhteensä noin 20–25 tasolle, niin ainakin alkuvaiheessa seuraamusmaksujen perintä toteutettaisiin ORK:ssa manuaalisesti. Jos myöhemmin ilmenisi, että seuraamusmaksuja määrättäisiin vuositasolla runsaasti, asiaa jouduttaisiin arvioimaan uudelleen. Edellä mainitusta syystä ORK:n perintäjärjestelmä Rajsaan tallennettaisiin vain täytäntöönpanon perustetta koskevat tiedot, mutta varsinainen perintä toteutettaisiin manuaalisesti. Riippumatta täytäntöönpanotavasta, jokainen uusi seuraamusmaksu lisää ORK:n henkilötyn tarvetta. Keskusteluissa oikeusministeriön kanssa on sovittu, että jokaisen uuden seuraamuslajin yhteydessä arvioidaan sen täytäntöönpanosta aiheutuvan lisähenkilötyn määrä, vaikka lisähenkilötyn määrä yhtä uutta seuraamuslajia kohti olisi vähäinen. Kun uusia seuraamuslajeja tulee jatkuvasti lisää, ORK:n lisähenkilötyn tarvetta on tarpeen arvioida pidemmällä aikajaksolla viraston tulosohtausmenettelyssä. Tällä perusteella nyt arvioidaan, että ehdotettuun lakiin perustuvien uusien seuraamusmaksujen johdosta tarvittava lisähenkilöstön määrä ORK:lle on 0,1 henkilötynvuotta.

Lakiesityksessä ei ole arvioitu, kuinka paljon Oikeusrekisterikeskukselle tehtäisiin vuositasolla lakiesityksen 50 §:n 3 momentissa tarkoitettuja sakkorekisteriotepyyntöjä. Mikäli valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeus sakkorekisteritietoihin katsottaisiin vastoin edellä lausuttua perustelluksi ja tarkoituksenmukaiseksi, niin Oikeusrekisterikeskukselle aiheutuvia järjestelmäkehityskustannuksia ja henkilötyövaikutuksia tulisi selvittää ja arvioida tarkemmin.

Ylijohtaja

Jussi Kivinen

Täytäntöönpanoasiantuntija

Tero Pitkänen

